

SZENTMÁRTONI JÁNOS

Tokaj a Parnasszuson

Nagyon örültem, amikor Turczai István azzal állt elő a Tokaji Írótábor Egyesület idei közgyűlésén, hogy a Parnasszus nyári számát a tábornak szenteli, tekintettel a 45. évfordulóra, amely jó alkalom arra, hogy mindenki kicsit összegyűjtse az emlékeit, megidézzünk legendás, mára már eltávozott alkotókat, mérleget vonjunk.

Jómagam majdnem egyidős vagyok a Tokaji Írótáborral, sorsunk szálai félidőben szövődtek össze. Sokáig morfondíroztam azon, hogy jelenlegi elnökként talán össze kellene foglalnom a fél emberöltőnyi történetet, de, gondoltam, ezt mások, nálam jóval kompetensebb kollégáim úgyis megteszik, és az archív anyagok is magukért beszélnek majd. Akkor szólok a leghitelesebben, ha a személyes élményeimre összpontosítok.

Még zöldfülű költő voltam, amikor a Stádium Kiadó vezetője elvitt néhányunkat Tokajba, hogy bedobjon minket az irodalmi mélyvízbe. 1994-ben történt. A táborozók 1996-ban figyelhetek föl ránk szélesebb körben, amikor Oravecz Péter barátommal Gérecz Attiláról beszéltünk a forradalom 40. évfordulója apropóján. 2000-ben már hivatalos előadónak hívtak minket Hubay Miklós javaslatára – ekkortól kezdett tudatosan fiatalítani a tábor vezetése. Ez az év azért is meghatározó a számomra, mert ott Tokajban szólított meg későbbi főnököm és mentorom, Oláh János, aki a Magyar Napló induló kiadványához keresett szerkesztőt. Huszonöt éves friss apuka voltam, az egyetem mellett alkalmi munkákkal próbáltam eltartani a családomat – így a megtiszteltetésen túl még kapóra is jött e nagyvonalú állásajánlat. Mondhatni tehát, hogy Tokajban kezdett fölfelé ívelni irodalmi pályám.

De hogyan is gondolhattam volna 19 vagy később 25 évesen, vagy akár 2003-ban, amikor a Tokaji Írótábor díját vehettem át – hogy egyszer még mint a kuratórium, később pedig az egyesület elnöke fogom éveken át szervezni azt a tanácskozást és háromnapos együttlétet, amelynek közegében oly félszegen forgolódtam az elején?

Öt évvel ezelőtt aztán, amikor az akkori kuratórium először elnökké választott, rögtön az események és indulatok sűrűjében találhattam magam, hiszen olyan témát tűztünk napirendre, amely bizonyos körökben kiverte a biztosítékot; sokan azt hitték, hogy kánonváltásra készül a Tokaji Írótábor, holott „csupán” az 1945 utáni magyar irodalom térképének teljesebb megrajzolására tettünk kísérletet. Ez a tematika épült tovább a következő két évben is, így jutottunk el – épp a rendszerváltás 25. évfordulóján – 1989-ig. Időközben elült körülöttünk a vihar; szeretném hinni, hogy azért, mert a leghangosabb kritikásaink is belátták, hogy a Tokaji Írótábor nem valaminek az ellenében üzent hadat a felejtésnek, hanem annak érdekében, hogy a magyar irodalom panteonjában lehetőleg mindazoknak szorítsunk helyet, akik maradandó értékeket hoztak létre az elmúlt fél évszázadban.

De 2015-ben újra felszikrázott körülöttünk a levegő, amikor az országunkat közvetlenül érintő legújabb kori népvándorlást megelőzően olyan kérdéseket feszegettünk, mint például: Tisztában vagyunk-e kulturális és hitbéli gyökereinkkel? Milyen mértékű szervezőerővel bír még a művészet, a vallás, a közös múlt tanulmányozása napjainkban? Képesek leszünk-e hagyományainkat átmenteni a XXI. századba? Hagyjuk-e felmorzsolódní magunkat, nyelvünket Kelet és Nyugat határának nagy darálójában? Létezik-e közös emlékezet, avagy amnyiféle emlékezetről beszélhetünk, ahány érdek vagy szempont uralkodik? Lesznek-e szakrális kapaszkodóink, vagy végleg magába fal az anyagi világ kisgömböce? A világ globális térképén elmosódó határok és a legújabb kori

Szentmártoni János

népvándorlás mögött egyre szűkülő térben megőrizhető-e egy nép identitása, kultúrája úgy, hogy nem szigetelődik el a többi néptől, ugyanakkor hagyományait, szokásait is képes megújítani? S ha igen, miképpen őrizhető meg az elektronikus ipari forradalom és a határokat nem ismerő gazdaságszervezési gyakorlat korszakában, a globális tudatipar (vagy médiaipar) termékeinek áradatában?

Tavaly ünnepeltük az 1956-os forradalom 60. évfordulóját, azét a történelmi és katasztrofikus fordulatét, amelynek szellemi örökségéből a Tokaji Írótábor is kezdettől fogva táplálkozott. Az előzményekből kiindulva joggal számítottam egy újabb ostromra, de az országos és a világ különböző pontjain zajló programok özöne és a közös emlékezés igénye, úgy tűnik, visszafogta az acsarkodókat. Így méltó módon kapcsolódhattunk be mi is háromnapos rendezvényünkkel, hogy megvizsgáljuk a forradalom művészeti le nyomatait.

Nem volt hát visszhangtalan, és ami még fontosabb, nem volt eredménytelen az elmúlt öt esztendő sem a Tokaji Írótábor életében. Belső feszültségektől és egy szerencsétlen botránytól sem volt mentes, de mindent összevetve, úgy érzem, hogy múltjához

és hagyományaihoz méltóan zajlottak a tanácskozásai, csakúgy, mint az irodalmi és történelmi évfordulókra építő kulturális kísérőprogramok.

Külön tétje volt az elmúlt időszaknak az is, hogy szervezetenként képes-e megújulni a tábor. Számos rendeletnek és törvénynek megfelelően meg kellett reformálni az egyesületet. Sok híve temetni kezdte, amikor Sáray László 2014-ben bejelentette, hogy visszavonul. Való igaz, ez mindnyájunkat kétségbe ejtett, mert Sáray nélkül el sem tudtuk képzelni a Tokaji Íróklubot, hiszen ő vitte a hátán 42 éven át. Megjegyzem, azóta sem tudjuk elképzelni nélküle. De sikerült az utódját megtalálnunk Papp-Für János személyében, aki immáron harmadik éve látja el kiválóan tokaji és hajdúböszörményi munkatársaival a szervezőmunka oroszlánrészét.

Minden támadás és ármánykodás ellenére sikorsorozatként tekintek az elmúlt évekre. Rossz érzés és szomorúság csupán azért fog el, mert oly sokan távoztak közülünk ebben az időszakban is. A veszteség érzete nem hagy nyugodni. Amely ebben az esetben a vereségé is. Mert az elmúlással szembeni eleve reménytelen és kudarcra ítélt küzdelmünk a vereség bénító szerét fecskendezi belénk. Évről évre tűnnek el arcok, életek, megszokott mozdulatok, amelyek biztosságerzetet adtak. Mestereink nemzedéki tablója egyre hiányosabb. Csak hogy a legutóbb távoztak közül említsem Csoóri Sándort, Oláh Jánost, Vathy Zsuzsát, Szepesi Attilát, Jókai Annát... Mi lesz, ha végleg magunkra maradunk, a mai középnemzedék? Mit adunk tovább a fiataloknak, hiszen annyi kérdésünk lenne még nekünk is? Felnőttünk a feladathoz? Mit írunk mi: történelmet vagy csak blogot?

Egy ideje rendkívül időszerű és égető kérdés, hogy kulturális, irodalmi értékeinket, hagyományainkat és kortárs műveinket hogyan juttatjuk el a közönséghez. Megtaláljuk-e az új kommunikációs csatornákat a jövő nemzedékéhez is? A Tokaji Íróklub Egyesületének elnöksége ezért döntött úgy, hogy idén azt járjuk körbe, hogy a jövő tervezése szempontjából melyek a hatékony eszközök, csatornák irodalmunk népszerűsítésében, a közönségszervezésben egyik legnagyobb költőnk és lapalapító irodalomszervezőnk, Arany János korától elindulva a mozgókép, a rádiók és televíziók elterjedésének évszázadán át egészen a közelmúlt digitális forradalmáig. Vajon milyen műfajok és közvetítő adathordozók, magatartásformák, szemléletek lesznek alkalmasak a jövőben kultúránk hatékony és színvonalas átadására társadalmunk, a magyar nemzet szellemi, lelki és identitásbeli épségének ápolása érdekében.

Arany János születésének 200. évfordulója pedig arra sarkall minket, hogy a költőóriáshoz, aki egyszerre volt az irodalmi emlékezet és népköltészeti hagyomány nagy összefoglalója és a modern magyar líra kiindulópontja, méltó módon vizsgáljuk a szó útját lélektől lélekig.